

Nye handelskonflikter – mens EUs fellesinstitusjoner er under press.

Ola Storeng

GEORISK

Partnerforum 16. januar 2019

Georisk – risikofaktorer i verdensøkonomien

- Handelskrig og Brexit bremser handel og investeringer.
- Vil WTO kollapse?
- Når får vi en ny finanskriserise – og blir den global denne gangen?
- På litt lengre sikt: Kan statsgjeld, eldrebølge og immigrasjon skape en økonomisk og politisk kriserise i Europa?

(Partnerforum januar 2019)

timing is everythin

- EU:

I går: Mays avtale nedstemt, i dag mistillitsforslag.

29.mars: UK ut av EU – eller.....?

- USA – Kina

Forhandlingsfrist 1.mars. Handelskrig, deal eller utsettelse?

Globalisering i motvind

- Handel og økonomisk integrasjon – blir verden tryggere eller farligere?
- Gikk integrasjonen for langt - «a bridge to far» – både i EU og globalt?

Euroen ble reddet, men ikke europeerne

- Svakere gjeninnhenting i BNP og sysselsetting i eurosonen enn i USA – og enn i Storbritannia
- Gjelden har økt overalt. Italia har høyere gjeldsbyrde enn Hellas i 2010

«Brexit er hjemmelaget»

- Storbritannia er ikke blant kriselandene i EU; mange misunner UK.
- Arbeidsledigheten er nå nesten nede på norsk nivå
- UK står utenfor euroen og Schengen – to store konfliktområder i EU
- (Men) Ulikhetene og de regionale problemene er større enn i mange andre land

Egg og omelett

- En skillsmisse er mye mer dramatisk enn å inngå ekteskap
- Lamy: UK og EU er vevd sammen. UK forsøkte i forhandlingene å få tilbake eggene som ble brukt for å lage omelett.
- I noen grad gjelder dette også USA og Kina. Amerikanske selskaper greier seg ikke uten Kina.

Storbritannias naive drøm: «global handel»

Brexit-tilhengerne, og May (!), har solgt ideen om at UK kan blomstre ved å handle mer med andre land utenom EU.

En handelsnasjon vil alltid ha størst handel med nabolandene.

En ambisjon om større handel må bety tettere forhold til nabolandene.

UK mister frihandelsavtalene EU har forhandlet med andre land

Brexit – hvor mye lavere vekst og hvor lenge?

- Lavere vekst i Storbritannia de nærmeste årene og kanskje kaos i en overgangsperiode.
- Også andre land vil lide.
- Svært vanskelig å anslå hvor sterk virkningen blir
 - Svakere vekst i handelen (eller fall)
 - Mindre investeringer fra utlandet
 - Brexit + konflikten mellom USA og Kina betyr at «ingen» vet hvor de bør investere

De virkelig store spørsmålene

- Tyngdeforskyvningen mellom Vesten og Asia.
- Vil USA og Kina samarbeide eller bekjempe hverandre i det 21.århundre.
- Hvor lenge kan det regelstyrte, multilaterale samarbeidet overleve?

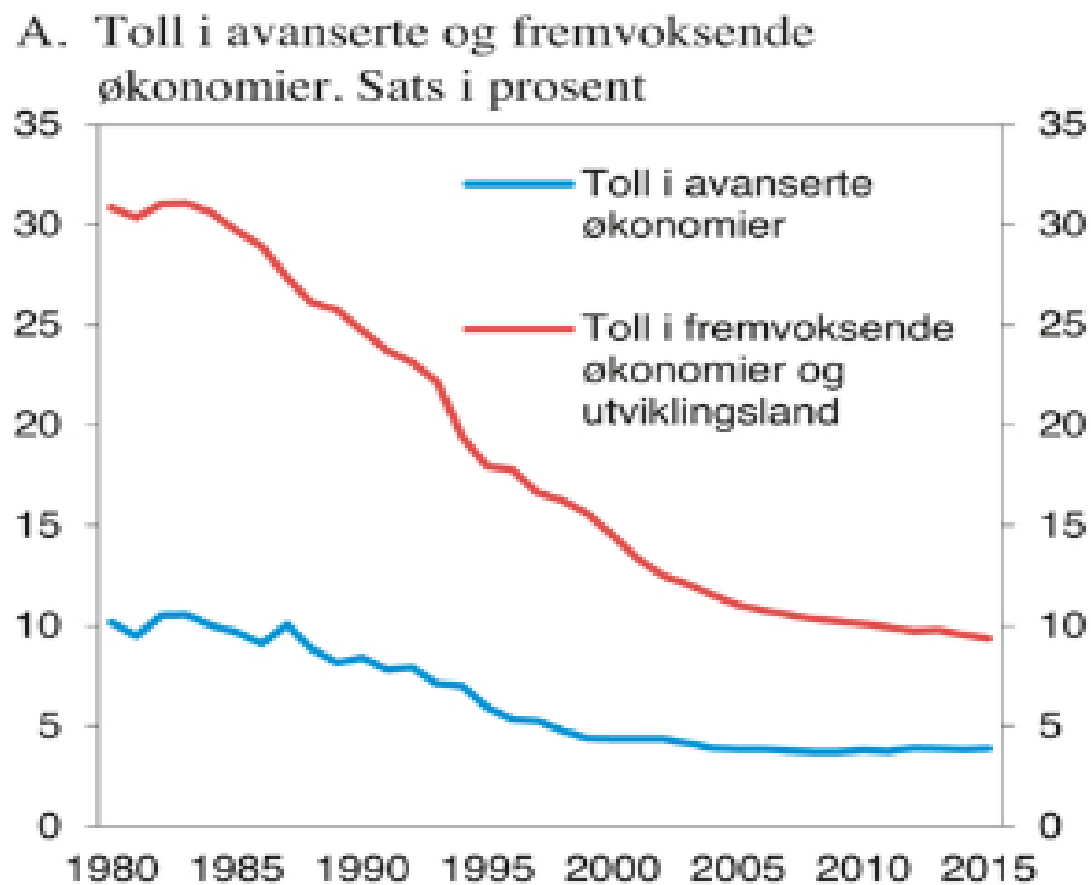
WTO/GATT - en kjempesuksess

- Historien og hva som står på spill
- GATT/WTO – dramatisk reduksjon av tollsatser.

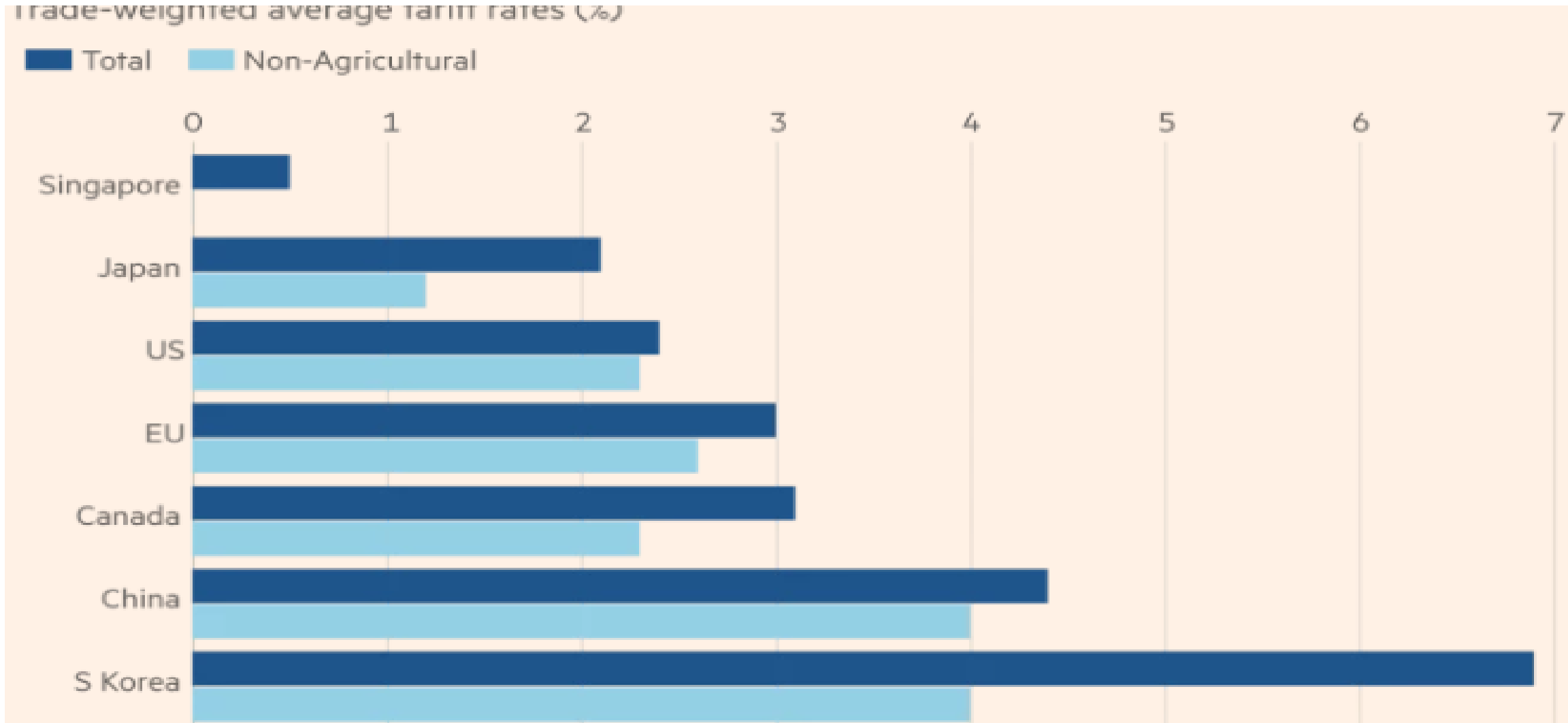
GATT/WTO – samarbeidet utvidet fra 23 land til 164 land

- Nøkkel: Alle lettelser i toll må komme alle til gode - most favored nation-bestemmelsen. Unntak: Frihandelsområder som EU og EØS

Forskjellen i tollsatsler ble lenge redusert

Tollsatser (Trumps hjemmelekse)

Source: WTO

Hvorfor vil land redusere toll

- Tollgjerder er ingen suksessoppskrift for økonomisk vekst, tvert i mot
- Toll er middel i innenlandsk maktkamp – for å forsvare noen næringer på bekostning av andre næringer og forbrukerne
- Omvendt: Avvikling av toll må, som regel, skje i flere land samtidig for nedkjempe sterke næringsinteresser

WTO har håndert «verdens største økonomiske sjokk siden Romerrikets fall»

- Kina, Russland, Øst-Europa (og delvis India) er blitt deltakere i verdensøkonomien. Alt i løpet av 25 år.
- Kina er blitt verdens største industrinasjon
- Konsekvens: Store endringer i den internasjonale arbeidsdelingen – uten store handelskonflikter før Trump.

Hvorfor har USA likevel endret syn?

- Hvorfor stilte USA seg i spissen for et multilateralt system i 1945
- Hva er annerledes nå – som gjør at holdningene er endret?

Verdenshandelens politiske historie (I)

- Kampen for en friere handel presses frem av stormakter som er trygge på sin egen stilling.
- Eksempler: Storbritannia før 1914; USA etter 1945.
- Omvendt: Rivalisering i overgangsperioder leder til økt proteksjonistisk press.
- Eksempel: Rivalisering i mellomkrigstiden; «Japan-bashing» i USA på 1980-tallet. Frykten for Kina nå.

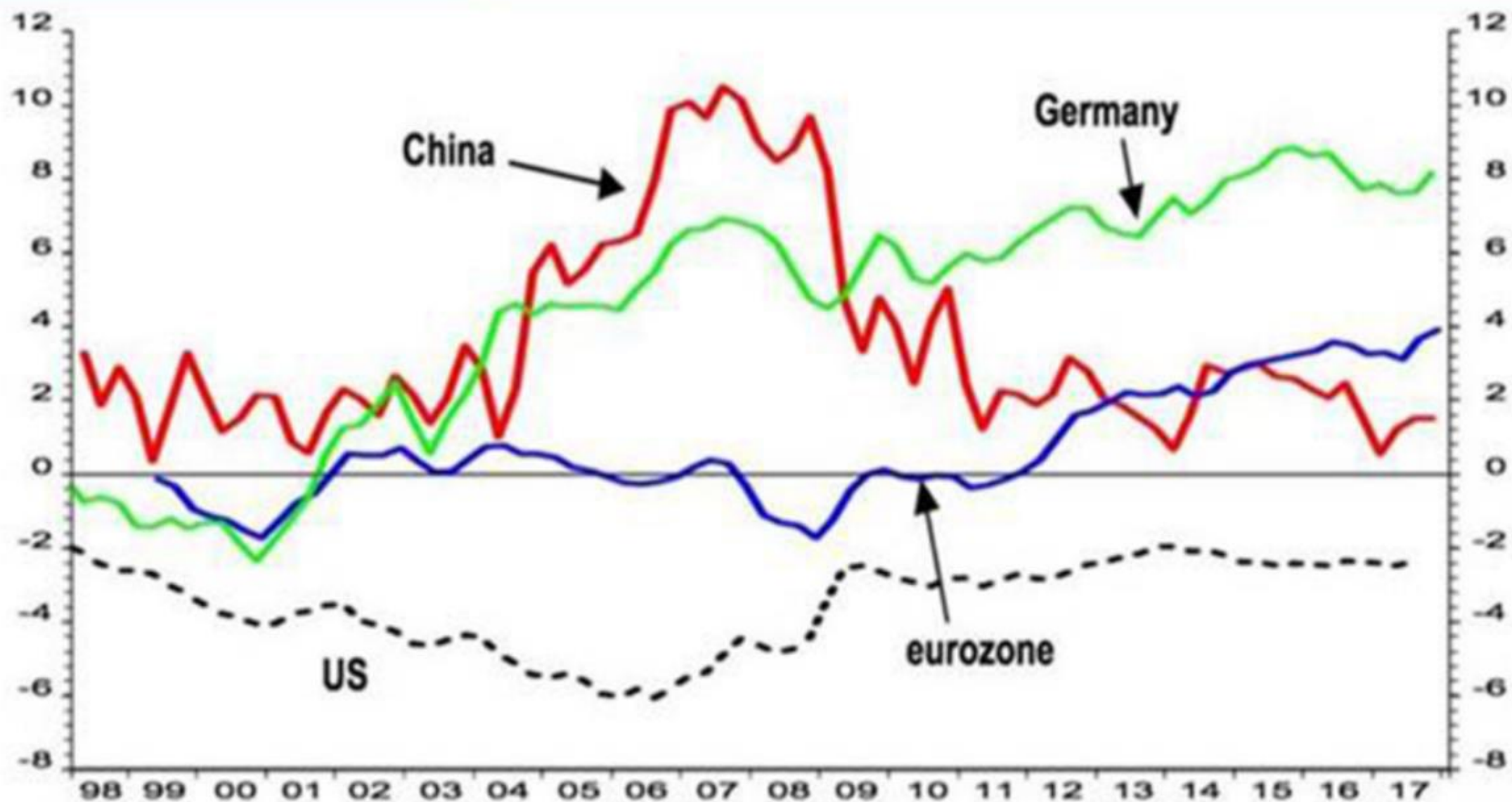
Min tolkning

- En dominerende stormakt aksepterer multilaterale løsninger så lenge det er i deres interesse – og den kan bestemme.
- Men USA og UK, inkludert næringslivet, må nå også innrette seg etter hhv Kina og EU.

Kina - en rival og kanskje nye hegemon

- Kina er for lengst verdens største industrinasjon og er på vei til å bli verdens største økonomi
- Kina har vært motoren i verdensøkonomien siden 2001 – med enormt overskudd i handelen med andre land
- (men) resepten var lenge eksport og valutamanipulasjon, og restriksjoner på adgangen til det kinesiske markedet
- Nå er overskuddet på driftsbalansen borte – men ikke overfor USA

Current account balances as % of GDP

Source: Datastream (Japan has a similar current account surplus to the eurozone but very small trade surplus)

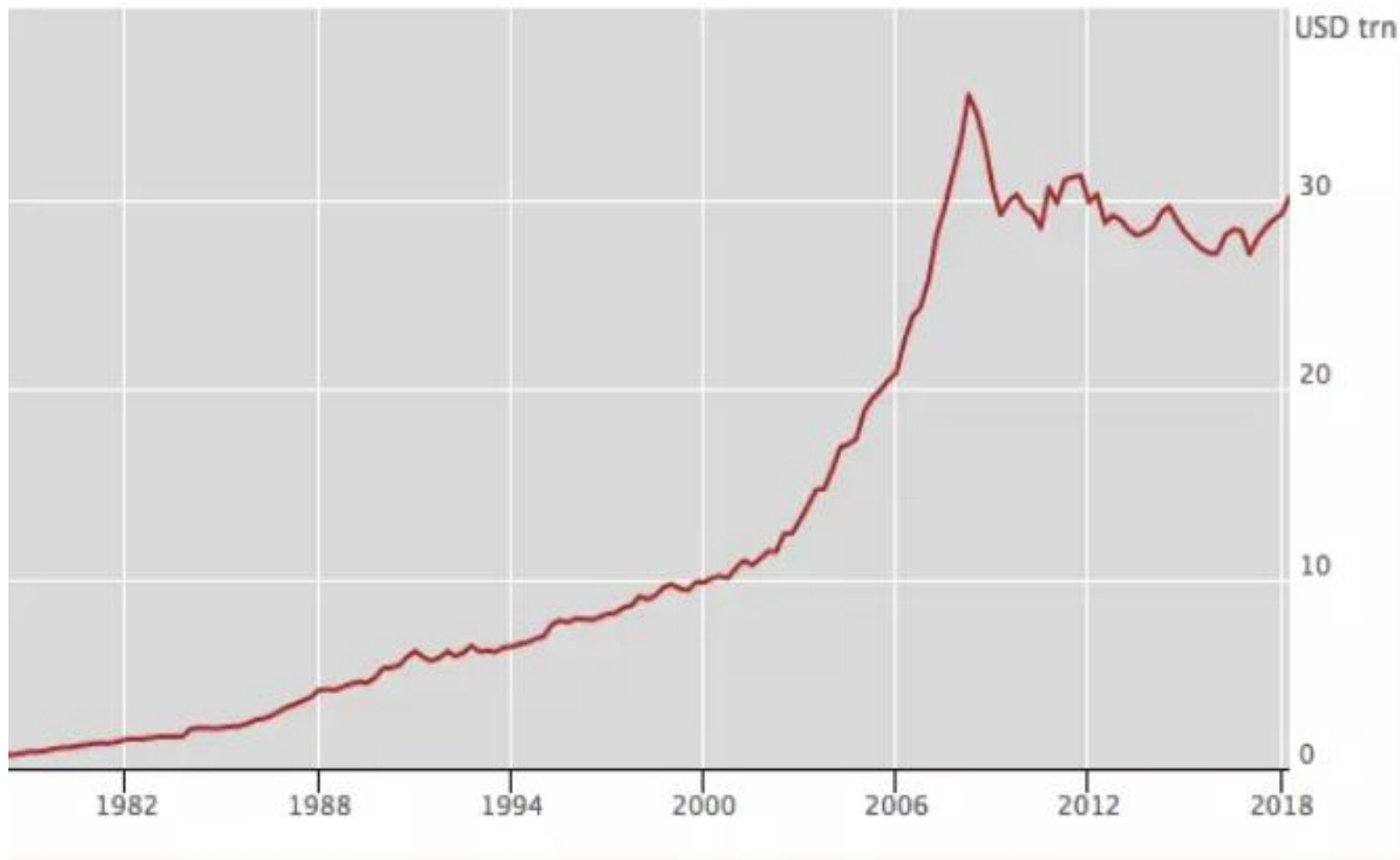
Tettere og tettere -

- Verdensøkonomien etter 2000: Kina driver veksten
- Mer og mer av industriproduksjonen skjer ved å sette sammen deler produsert i forskjellige land
- Økte investeringer på tvers av landegrenser – FDI
- I sum: USA blir mer avhengig av Kina – og Kina av USA

Hodepine etter festen

- 1. Amerikanske bedrifter er tungt inne i Kina – og aksepterte prisen for å komme inn på det amerikanske markedet. Men nå er tonen er annen.
- 2. Kinas direkte investeringer i utlandet (FDI) øker nå i mye raskere takt – en fordobling på tre år. Kinas eierskap i utlandet vil eksplodere uten sterke restriksjoner.

Lån (financial claims) over landegrensene

Hva vil USA?

- Redusere underskuddet i handelen
- Gjøre inntrykk på Trumps kjernevelgere (og da er støy viktig)
- Åpne det kinesiske markedet for amerikanske etableringer (uten teknologioverføring) og redusere IP-tyveri
- Hindre at Kina tar den teknologiske ledelsen , jf Made in China 2025

Økonomisk krig

- Steve Bannon:
- « Vi er inne i en økonomisk krig med Kina. En av oss vil (vinne og bli) en hegemon om 25-30 år.....Det blir dem (Kina) hvis utviklingen vi er inne i, ikke snur i løpet av 5-10 år.»
- Peter Narravo: Death by China
- En ny sikkerhetspolitikk: Kutt forsyningslinjene, bruk amerikanske underleverandører. Dvs.: Nei til globaliseringen

Kinas psykologi

- For Midtens rike er det «normale» å være størst i verden. Perioden 1500 – 2100 fremstår som unntaksperiode.
-
- Deng åpnet Kinas økonomi i 1978 , men mente det var riktig å ligge lavt internasjonalt.
- Fremdeles søker Kina samarbeid, men i økende grad på Kinas premisser. «Belt and road» og «Made in China 2025»

USA psykologi:

- USAs tidligere finansminister Lawrence Summers:
- Uakseptabelt for USA hvis Kina overtar posisjonen som verdens største økonomi.
- Men, spør han:
- «Har USA virkemidler for å forhindre det? Kan USA holde Kina nede uten å invitere til konflikt?»

Konklusjon

- Det kan bli en slags enighet i 2019 mellom USA og Kina
- Den underliggende konflikten vil fortsette. Hvordan den håndteres, er et av de største spørsmålene i vårt århundre